

GRAVURĂ ȘI GRAVARE: SEMNIFICAȚIA TERMENILOR, PARTICULARITĂȚI ȘI GENERALITĂȚI DE UTILIZARE

Liliana CONDRATICOVA

Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Abstract: În prezentul articol autorul scoate în evidență unele particularități și semnificații ale unor termeni de specialitate din domeniul artelor vizuale. Cele mai multe deficiențe întâmpină utilizarea termenilor „gravură” și „gravare”, care deși aparent sunt identice, de facto, desemnează diferite tehnici de lucru specifice, în primul caz, artelor plastice, și în cel de-al doilea – artelor decorative. Tehnica de lucru constă în săparea, incizarea, prin diverse procedee fizice și chimice a suprafeței metalice pentru multiplicarea imaginilor sau obținerea unor efecte decorative (gravarea pieselor de podoabă). Artistul care se ocupă cu practicarea acestui gen de artă poartă numele de „gravor”. Tehnica de gravare este uzuală în decorarea podoabelor, vaselor de argint, însemnelor simbolice, pieselor de piele, ceasornicărie, cupe sportive etc..

Cuvinte-cheie: gravură, gravare, termen, arte decorative, podoabe, metal, pie.

1. Gravura. Considerațiuni generale

Cercetarea de mai bine de un deceniu a tehnicilor de lucru legate de prelucrarea artistică a metalelor în spațiul Pruto-nistean în secolul al XIX-lea – începutul secolului XXI implică specificarea, explicarea și determinarea unor termeni speciali, care creează anumite impedimente în procesul de investigare. Astfel, printre cele mai confundate noțiuni un loc aparte dețin termenul de „gravură” și termenul de „gravare”. În acest context, intenția noastră este de a scoate în evidență anumite particularități, puse în referință cu uzualitatea termenilor în cauză.

Din start vom menționa că gravura reprezintă un gen al artelor vizuale, a cărei tehnici constă în săparea, incizarea prin diverse procedee fizice ori chimice a unei suprafețe, de regulă, plane, fie în vederea imprimării și multiplicării ulterioare a imaginii, fie pentru obținerea unui obiect de valoare artistică. Artistul care se ocupă cu practicarea acestui gen de artă este numit *gravor*. Termenul „gravură” este folosit deopotrivă pentru a desemna negativul (clișeu) și pozitivul (imaginea imprimată). Acest imprimeu obținut prin tehnica gravurii reprezintă un tip de *stampă*. Totalitatea *exemplarelor* obținute cu un anumit clișeu constituie un *tiraj*.

Printre principalele tehnici de lucru vom semnifica tehnica acvaforte (din it. *acquaforte* – apă tare) este un procedeu de gravură care constă în corodarea unei plăci de cupru, de zinc sau de fier (pe care în prealabil s-a trasat un desen) cu ajutorul acidului azotic.

Următoarea tehnică cunoscută și explorată de plasticieni atât în plan universal, cât și în plan național este acvatinta (din it. *acquatinta*), care reprezintă o tehnică de gravură foarte asemănătoare cu acvaforte, cu deosebirea că pe plăcuța de gravură înainte de scufundarea în acid se presară granule dintr-o substanță rășinoasă, care apoi se încălzește la o flacăără, topindu-le. Efectul va fi punctiform, deoarece granulele sapă gropițe pe suport. Acest tip de gravură este uzual mai ales pentru reprezentarea unor obiecte și suprafețe cu aspect difuz sau pentru redarea atmosferei (cerul, norii). În aceeași ordine de idei se înscrie și xilogravura (din gr. *xylon* – lemn) – arta de a grava lemnul și rezultatul ei, reprezentat de gravura în lemn.

Aceeași denumire indică și tehnica de imprimare multiplicată cu matrițe din plăci de lemn moale și dens, care sunt săpate, scobite sau gravate. Pentru tipărire, cerneala acoperă zonele rămase în relief, de unde este transpusă pe suportul final, de regulă, hârtie sau mătase.

O altă tehnică de lucru, linogravura constituie un procedeu de reproducere și multiplicare pe hârtie a unui desen săpat într-o placă de linoleum. Unele tehnici nu permit multiplicarea articolelor, după cum ar fi monotipie, monoprint, pirogravura, gravură laser.

În arta universală diferite tehnici ale gravurii au fost explorate la maxima prestanță de Albrecht Dürer (1471–1528), Rembrandt van Rijn (1606–1669), Hendrick Goltzius (aprox. 1558–1617), William Hogarth (1697–1764), Francisco de Goya (1746–1828), William Blake (1757–1827), Gustave Doré (1832–1883) ș.a. Printre plasticienii din spațiul Pruto-nistean menționăm graficienii Ș. Cogan, V. Ivanov, P.Șilingovski, I. Bogdesco, I.Vrabie, F.Hămuraru, E.Childescu, E.Zavtur ș.a.

2. Gravare: tehnici și utilizare

Cât privește tehnica de gravare, ea poate fi realizată pe diferite suporturi în vederea obținerii unui efect decorativ deosebit, amplificat prin prezența unui ornament gravat exuberant și semiotic, sau o inscripție, o dedicație simbolică, mai ales în cazul inelelor de logodnă și cununie, a cerceilor de forma lunulelor stilizate, cunoscute în spațiul nostru mai mult sub termenul de „cercei moldovenești” [3]. Astfel, gravarea se poate realiza pe piele, pe rechizite de birou, felicitări, invitații, cărți de vizită, veselă de argint, pe diferite piese decorative de lemn, cadouri, plăcuțe și insigne, ceasuri personalizate, diverse obiecte promoționale. De asemenea, folosirea gravării este binevenită pe plăci de firmă, sisteme de afișaj, cupe și medalii sportive, pe diverse produse industriale, litere voluminoase și piese de sticlă, se gravează obiectele realizate din granit, marmură. Aparte poate fi clasificată gravarea inventarului liturgic (potire, discosuri, cupe, icoane, stelute, lingurițe) gravarea pietrelor fine și ornamentale pentru a ascunde eventualele defecte sau pentru a le acorda efecte optice deosebite, gravarea pieselor de podoabă, suvenire, brelocuri, piese de calculator (de exemplu, stickuri personalizate). Pentru realizarea inscripțiilor se folosesc gravură laser: direct pe suprafața metalului și în funcție de tipul de metal se obține modificarea aspectului exterior al acestuia; gravura laser pe metal, care implică aplicarea unei substanțe speciale, iar sub acțiunea razei laser aceasta fuzionează cu metalul, rămânând gravura în culoare neagră; gravură computerizată și gravura mecanică care presupune zgârierea suprafeței metalice cu un vârf de diamant.

Un loc deosebit în acest context deține gravarea pietrelor fine și ornamentale, cunoscută sub termenul de „gliptică”. Reprezintă procedeul de gravare în adâncime a pietrelor prețioase, care apare în Egiptul Antic pentru ornarea scarabelor magici. Se dezvoltă în Roma Antică, unde au fost create geme de o rară frumusețe. După destrămarea imperiului lui August (63 î.Hr.–14 d.Hr.) a decăzut și arta gravării pe pietre prețioase și decorative [5]. Printre renumiți gravori italieni se numără V. Belli, G. Bernardi, Iacopo da Trezzo, Alessandro și Antonio Mastago, care utilizează pietrele policromatice. Pietrele gravate se folosesc tot mai rar ca podoabă și tot mai mult ca intarsii. Gliptica presupune prezența unui anumit limbaj și a unor legități artistice specifice, bazate pe o tehnologie străveche, rămasă, în linii generale, fără modificări până în epoca modernă. Micile unelte de gravare nu erau numeroase și nici complicate, fiind făcute din bronz, fier. Pentru gravarea unei camee era necesar tot atât timp, cât pentru înălțarea unei catedrale. Procedeul efectuat manual cuprindea de la 3 la 15 ani. Când cererea la pietre gravate a devenit prea mare, au apărut facsimilele din pastă de sticlă colorată

Cele mai renumite ateliere de gravare a pietrelor din Dacia romană se consideră a fi cele din Romula, Apulum Potaissa, Porolissum, materialul necesar fiind de origine locală: carneol, jasp roșu și galben, agat de diferite culori, sard [6]. Se gravau diferite scene mitologice, zeități, capete de oameni sau animale, monograma proprietarului. În secolul al XVI-lea boierii purtau inele cu pietre numite „antice”, care formau marfa cea mai solicitată a anticarilor din București, Constanța, Craiova. În epoca clasicismului, pietrele gravate revin din nou la modă, fiind remarcate dinastiile de gravori Pihler, Natter, Lebereht.

În concluzie, vom constata că aparent identice, cele două tehnici de lucru disputate, gravura și gravarea, posedă anumite particularități și legități de utilizare, fiind explorate de meșteri europeni, dar și de cei din interfluviul Nistru și Prut, gravarea fiind un procedeu artistic indispensabil mai ales pentru secolele XIX–XX în decorul pieselor de podoabă și de orfevrărie.

Bibliografie

1. Vasari, G. *Viețile celor mai de seamă pictori, sculptori și arhitecți*. București: Meridiane, 1962, vol. I–II.
2. Andrei, M-D, Karl, H. *Pietre prețioase, fine, ornamentale, perle*. București: Editura I Punct, 1999, 146 p.
3. Condraticova, L. *Arta giuvaiergeriei: pietre prețioase și metale nobile*. Îndrumar în studiul artei giuvaiergeriei. Chișinău, Editura GraficDesign, 2008, 260 p.
4. Drăguț, V. *L'art roumain*. Bucarest: Editions Meridiane, 1984, 520 p.
5. Gramatopol, M. *Artele miniaturale în Antichitate*. București: Meridiane, 1991, 463 p.
6. Gramatopol, M. *Dacia Antiqua*. Oradea: Editura Albatros, 1982, 311 p.
7. *Технология ювелирного производства*. Ленинград: Машиностроение, 1978, 320 с.